

Monumentenhuis Brabant b.v.

Landgoed Velder

Architectuurhistorische stijlgids

Liempde, gemeente Boxtel

drs. Annélien van Kuilenburg

Colofon

Opdrachtgever: familie Van Boeckel
Datum : 11 juni 2014
Auteur : drs. Annélien van Kuilenburg
Bezoekdatum : 28 mei 2014

Monumentenhuis Brabant B.V.
Markt 9
4931 BR Geertruidenberg
www.monumentenhuisbrabant.nl
T. 0162-511833
E. info@monumentenhuisbrabant.nl

Monumentenhuis Brabant B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

1. De stijl van landgoed Velder	3
1.1 Karakterschets bebouwing	3
2. Oorspronkelijke bebouwing	7
2.1 Oorspronkelijke opzet en inrichting	7
2.2 Latere toevoegingen	8
2.3 Bebouwing	9
2.4 Later toegevoegde objecten	21
2.5. Schuren en bijgebouwen	24
3. Wijzigingen door de jaren heen	26
4. Aanbevelingen	26
5. Bronnenlijst	29

1. De stijl van Velder

1.1 Karakterschets bebouwing

De oorspronkelijke bebouwing van Velder dateert uit het laatste kwart van de negentiende eeuw. Het landgoed is echter veel ouder.¹ De eerste vermelding stamt uit 1384. De sterrenbossenstructuur dateert uit de achttiende eeuw. In de Franse tijd was er al sprake van een hoeve met herberg. Op de plaats van deze hoeve is later een dienstwoning gebouwd (Velder 17A-19-21). Zijn huidige vorm heeft het landgoed gekregen vanaf de tijd dat het in handen kwam van Johannes Francis van Boeckel van Rumpt, die het in 1851 kocht. Aan de centrale noodzuidas, lopende vanaf de ingang van Velder in het noorden tot aan landgoed Heerenbeek in het zuiden, bevindt zich de grootste bebouwingsconcentratie, die onder andere bestaat uit landhuis Groot-Velder met koetshuis, een dienstwoning en drie boerderijen. Deze bebouwing dateert uit het laatste kwart van de negentiende eeuw. Ieder van deze gebouwen heeft een eigen functie in het geheel.

Groot-Velder op een historische ansichtkaart.

Typologie

De typologieën van de verschillende bouwwerken op Velder zijn representatief voor hun tijd en/of de streek. Zo is het landhuis, een tweelaags blokvormig object onder een schilddak en een symmetrische gevelindeling met middenrisaliet, representatief voor landhuizen van een bescheiden omvang uit het einde van de negentiende eeuw.

De dienstwoning tegenover Groot-Velder is typerend voor een woonhuis met werkruimten uit de negentiende eeuw: een eenlaags object met bakstenen gevel onder een zadeldak tussen twee schoorstenen en een symmetrische gevelindeling.

De drie boerderijen aan de centrale as zijn van het type langgevel: een boerderijtype dat voornamelijk op de Brabantse zandgronden voorkwam.

¹ De historie en ontwikkeling van Velder zijn uitgebreider beschreven in de cultuurhistorische analyse van het Monumentenhuys uit 2013.

Kenmerkend voor de langgevelboerderij is dat de woning en bedrijfs gedeelten achter elkaar zijn opgetrokken. De toegangsdeuren zitten dus in de zijgevels. Dat de boerderijen van Velder geheel binnen de streekeigen bouwtraditie passen, blijkt uit het feit dat Velder 25 tijdens de landbouwwerkdagen van 1962 model heeft gestaan als rurale woning die representatief was voor de streek.

Afwerking

De gebouwen op het landgoed hebben een sober en doelmatig ontwerp. De afwerking is eenvoudig en zonder opsmuk. Het landhuis vormt hier een uitzondering op, maar dit gebouw heeft dan ook een bijzondere functie. De bouwwerken zijn zonder uitzondering opgetrokken uit baksteen en voorzien van daken bedekt met antracietgrijze oudhollandse pannen. De boerderijen hebben een gecementeerde plint en gemetselde vlechtingen langs de dakrand. De gevels zijn platvol gevoegd, dit geldt ook voor de gevels van het koetshuis en de dienstwoning. Gemetselde strekken, een houten lijstgoot, hardstenen lekdorpels en licht getoogde T-vensters geven de dienstwoning een representatieve uitstraling, maar betreffen geen bijzonderheden en zijn representatief voor hun tijd. Het landhuis is zoals gezegd een uitzondering en is juist zeer rijk afgewerkt.

Stijl

Het landhuis is gebouwd in een neoclassicistische stijl: een architectuurstijl die aan het einde van de negentiende eeuw veelvuldig voor rijke (land-)huizen werd toegepast en teruggrijpt op een klassieke vormtaal. De architectuur van het landhuis is dan ook klassiek en voornaam. De gevels hebben een symmetrische opzet met midden- en hoekrisalieten en zijn voorzien van een rijke detaillering, zoals kuifmotieven boven de vensters en rijk gedecoreerde consoles onder de balkons. Ook het koetshuis heeft een classicistische architectuur met een symmetrische indeling, een middenrisaliet en fronton. De architectuur van de dienstwoning (Velder 17A-19-21) is traditioneel, sober en functioneel. De woning heeft een symmetrische opzet, is voorzien van zadeldaken, een gecementeerde plint, hardstenen lekdorpels en strekken boven de vensters en deuropeningen.

De vormgeving van de boerderijen is landelijk, ambachtelijk en traditioneel. De boerderijen zijn voorzien van wolfdaken, ramen met kleine roedeverdeling, vlechtingen in de geveltoppen en strekken boven de vensters en deuropeningen.

De gemene deler van de architectuur op het landgoed houdt in dat altijd werd gekozen voor een ontwerp dat passend was voor de functie. De architectuur manifesteert zich wat betreft vormgeving daarom, met uitzondering van Groot-Velder, als sober en traditioneel, maar telkens in de stijl van de eigen tijd.

Architecten

Landhuis Groot-Velder uit 1878 en de bijbehorende tuin in Engelse landschapsstijl worden toegeschreven aan de Bossche architect W.F. Maréchal. Bouwtekeningen zijn helaas niet meer aanwezig. Van de andere objecten op het landgoed zijn evenmin architecten bekend. Ook hier ontbreken tekeningen. Waarschijnlijk zijn deze objecten door onbekende, plaatselijke architecten en/of aannemers ontworpen en gebouwd.

Tijdelijke bebouwing

Verder was er tijdelijke bebouwing, waarvan inmiddels geen restanten meer zijn. Zo werden ten tijde van de aanleg van de spoorlijn enkele woningen voor de spoorarbeiders opgetrokken. Op de Varkensbult, een punt in het sterrenbos waar zes dreven bij elkaar komen, stond een kleine jachtopziensershut. Middenin het sterrenbos stond tot in de jaren zestig een houten jachtopzienserswoning. Op deze plaats staat nu de woning van Frans van Boeckel.

De jachtopziensershut op de Varkensbult.

Wijzigingen en toevoegingen

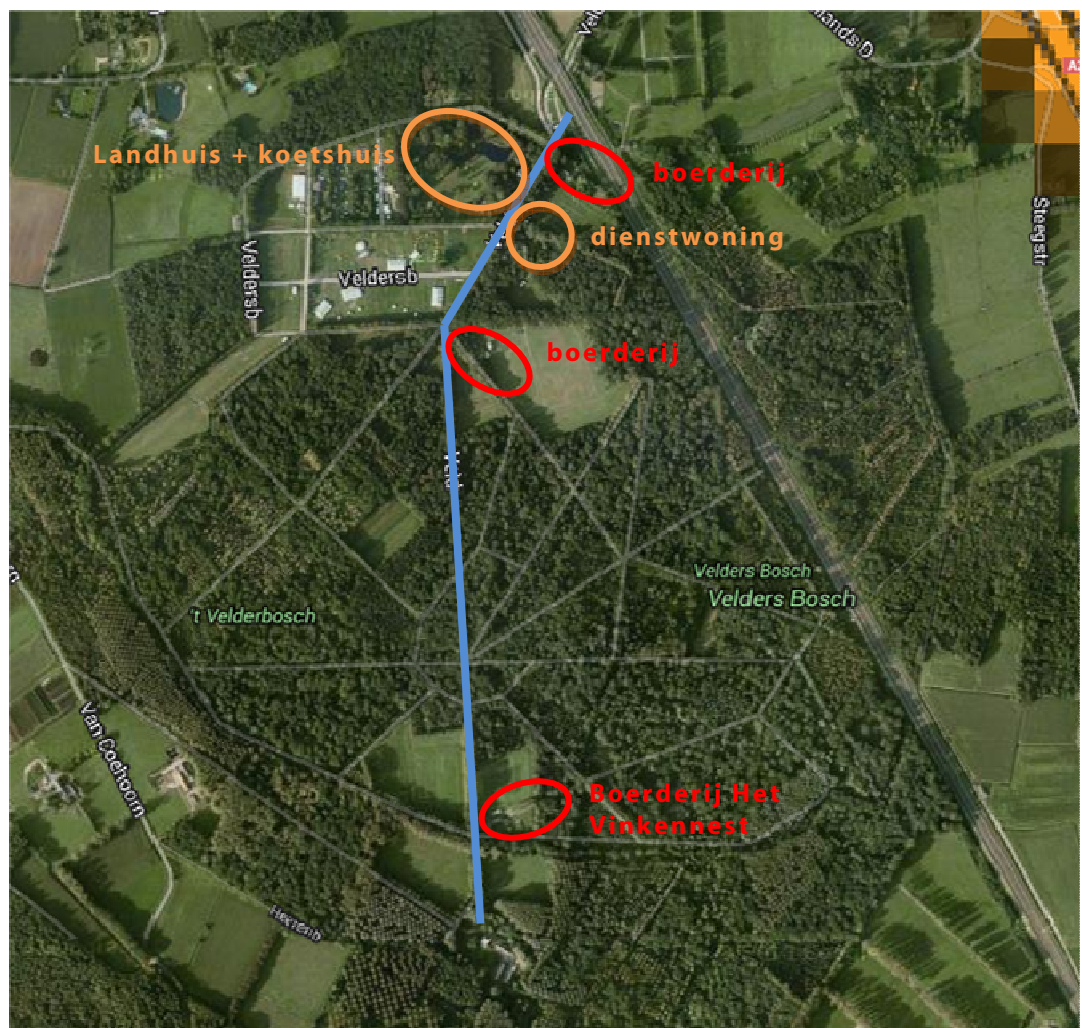
Hoewel het landgoed nog veelal in de oorspronkelijke staat verkeert, hebben in de loop der jaren wijzigingen in de bebouwing plaatsgevonden. Op veel plekken is gemoderniseerd, waarbij ramen met dubbel glas zijn aangebracht. Sommige gebouwen zijn voorzien van een serre, dakkapel, of meer ingrijpende uitbreidingen. Andere gebouwen zijn ingrijpend verbouwd of herbestemd, zoals het voormalige koetshuis. Ook zijn er enkele nieuwe objecten verrezen, zoals woonhuis Klein-Velder uit 1946 en het woonhuis Velder 20 uit 1983. Voor de nieuw gebouwde panden werd gekozen voor een eigentijdse bouwstijl.

2. Oorspronkelijke bebouwing

2.1 Oorspronkelijke opzet en inrichting

Wie naar een luchtfoto of topografische kaart van Landgoed Velder kijkt, ziet dat het landgoed feitelijk uit twee delen bestaat. Het grootste, zuidelijke gedeelte van het landgoed wordt gevormd door een dichte structuur van sterrenbossen, formeel bekend als Velders Bosch. Het noordelijke deel, rondom het evenemententerrein, is meer open van karakter. Hier bevindt zich de kern van het landgoed die wordt gevormd door landhuis Groot Velder, dienstwoningen, een landschapstuin met waterpartij en bosschages, het evenemententerrein en boerderijen.

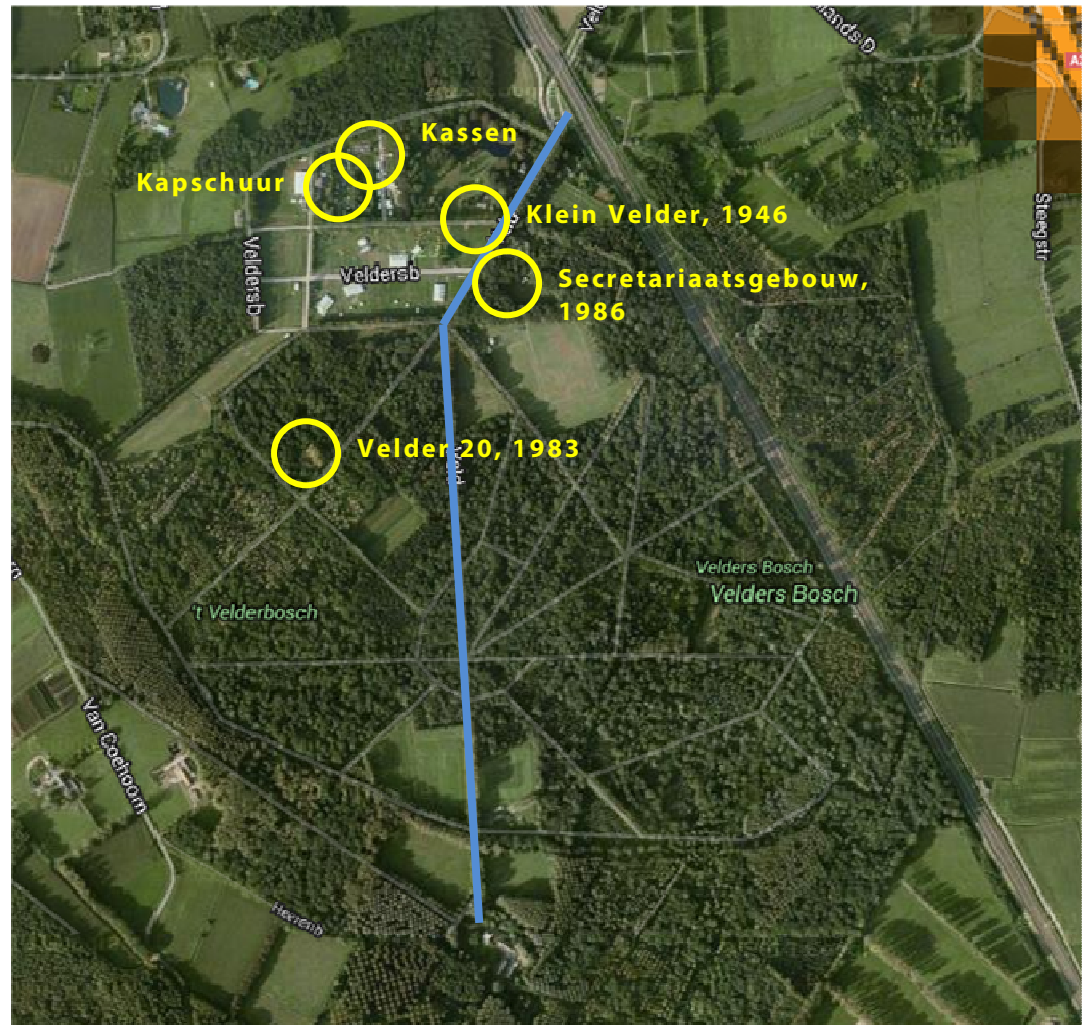
Wie nogmaals kijkt, ziet dat feitelijk alle bebouwing aan een noordzuidas is geconcentreerd, die loopt vanaf de ingang van Velder in het noorden tot aan landgoed Heerenbeek in het zuiden. De boerderijen en dienstwoningen liggen ten oosten van deze as, terwijl het landhuis een prominente plaats heeft aan de westzijde ervan. Boerderij Het Vinkennest ligt in het uiterste zuiden, aan de grens met landgoed Heerenbeek.

Luchtfoto van Landgoed Velder. De blauwe lijn betreft de noordzuidas waaraan de bebouwing ligt. De oranje en rode cirkels duiden de oorspronkelijke objecten aan.

2.2 Latere toevoegingen

Vanaf de Tweede Wereldoorlog is het landgoed met enkele objecten uitgebreid. In 1946 werd naast Groot-Velder het woonhuis Klein-Velder toegevoegd. Daarnaast werd nog enkele bedrijfsmatige bebouwing in de vorm van kapschuren, kassen en een administratiegebouw voor de landbouwwerktuigdagen toegevoegd. Al deze objecten bevinden zich in de noordelijke kern, rondom het evenemententerrein. Een opvallende (of juist onopvallende) uitzondering hierop wordt gevormd door het woonhuis van Frans van Boeckel (Velder 20) uit 1983, dat zich in de bossen bevindt.

Luchtfoto van Landgoed Velder. De paarse cirkels geven de later toegevoegde objecten aan.

2.3 Bebouwing

Groot-Velder, Velder 14 (Rijksmonument)

Het meest opvallende en voornamelijk object op het landgoed is landhuis Groot-Velder. Groot-Velder is in 1878 gebouwd in opdracht van het echtpaar Van Boeckel van Rumpt-Van der Heyden. Het is een tweelaags blokvormig huis onder een met pannen gedekt afgeplat schilddak. Het huis is in baksteen opgetrokken en voorzien van een plint. Op het dak bevindt zich een achzijdige dakruiter voorzien van een koepeldak. De voorgevel telt vijf traveeën en is rijk gedecoreerd. Centraal bevindt zich de ingang met omlijsting en erboven een balkon, rustend op figuratieve consoles en voorzien van siersmeedwerk. Aan weerszijden van de entree bevinden zich twee fenêtres à terre voorzien van bovenlicht met afgeronde hoeken. Ze zijn gevat in een omlijsting voorzien van kuifmotief. Op de verdieping bevinden zich vensters en in het midden balkondeuren, op dezelfde wijze omlijst als de gevelopeningen van de begane grond. Ter hoogte van de onderdorpels van de vensters is een omlappende band aangebracht. De gevel wordt afgesloten met een decoratieve kroonlijst met consoles. Daarnaast heeft de gevel ook verticale accenten in de vorm van (deels geblokte) pilasters. Verder bevindt zich aan de linkergevel een grote, later toegevoegde serre uit 1929 met afgeronde hoeken. De serre is opgetrokken in een voor die tijd eigentijdse stijl met kenmerken uit de Art-Deco. Voor het huis, aan de oprijlaan, staan hardstenen palen die vroeger met kettingen met elkaar verbonden waren.

Groot-Velder vanaf de straatzijde gezien.

Tuinzijde van Groot-Velder.

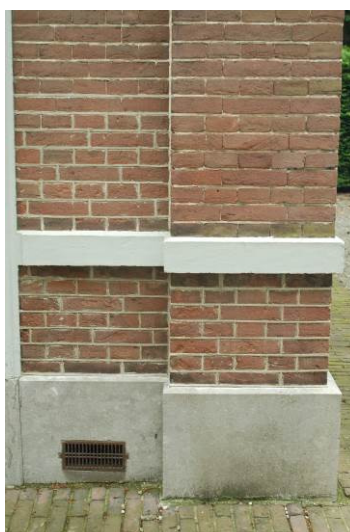
Middenrisaliet met entree

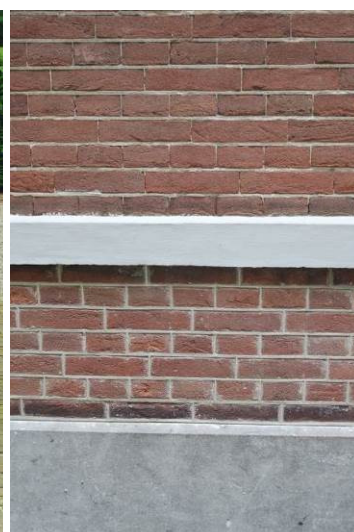
balkon en kroonlijst

Tuindeur

hoekrisaliet

metselwerk

Balkon met consoles

hoekpilaster en kroonlijst

Serre tegen de zijgevel

Afgeronde hoek met glas-in-loodramen

Detailopname glas-in-loodraam.

Detaillering daklijst.

Koetshuis, Velder 14A (Rijksmonument)

Het koetshuis is in 1880 gebouwd, nadat het naastgelegen Groot-Velder was voltooid. Het in baksteen opgetrokken eenlaags gebouw is opgetrokken vanuit een kruisvormige plattegrond onder een schilddak. Het object ligt evenwijdig aan de weg en heeft een steekkap ter hoogte van de centrale topgevel aan de voorzijde en achterzijde. De symmetrische voorgevel is voorzien van een middenrisaliet met vlakke hoekpilasters, voormalige inrijdeuren en omlijste vensters. De achterzijde heeft een identieke indeling. In de linkerzijgevel bevinden zich twee inrijdeuren die thans zijn dichtgezet. Tegenwoordig is het koetshuis als woning in gebruik.

Het koetshuis.

Links: deur met geprofileerde houten omlijsting en bovenlicht.

Midden: oorspronkelijk vierruitsvenster met vierruits getoogd bovenlicht.

Rechts: half rond venster in de topgevel met driedelig bovenlicht.

Links: rond venster in de topgevel, midden: dichtgezette inrijpoort, rechts: oorspronkelijk T-venster.

Twee dichtgezette inrijdeuren.

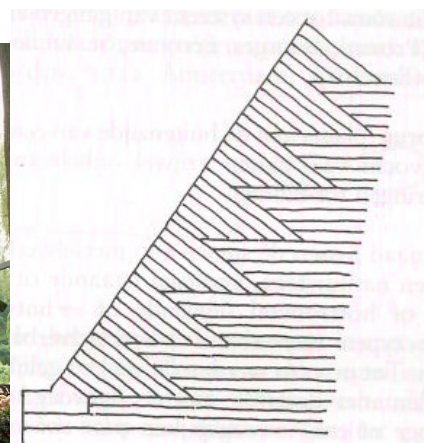
Hoekaansluiting met lijstgevel

Hoekpilaster

Boerderij, Velder 17

Deze boerderij van het langgeveltype werd in 1886 gebouwd op de plaats van een oudere voorganger. De boerderij ligt direct tegenover Groot-Velder. Het object is opgetrokken uit baksteen, onder een rieten wolfdak met pannenvoet. Het oorspronkelijke woonhuisgedeelte is naar de straat gericht. De kopgevel aan de straatzijde bezit langs de dakranden vlechtingen in het metselwerk. Het object heeft in de loop der jaren verschillende (intensieve) wijzigingen ondergaan waarbij niet altijd op respectvolle wijze met de cultuurhistorische waarden is omgesprongen. Zo heeft de lange zijgevel een nieuwe indeling gekregen, zijn de oorspronkelijke vensteropeningen vervangen en is de schoorsteen verplaatst naar het bedrijfsgedeelte. Met name het voormalige bedrijfsgedeelte is als gevolg van de wijzigingen slecht afleesbaar: stalramen en schuurdeuren zijn verdwenen. Bovendien zijn de gevels overgeschilderd in een grijze kleur, waardoor de oorspronkelijke baksteen en de detailleringen in het metselwerk, zoals vlechtingen en strekken, niet goed zichtbaar zijn. De historische foto laat de oorspronkelijke toestand van de boerderij zien: een typische langgevelboerderij met aan de linkerzijde het woonhuisgedeelte en rechts het bedrijfsgedeelte met een houten loopdeur, houten staldeuren, grote deeldeuren en kleine stalvensters. De gevel staat op een gecementeerde plint.

*Boerderij Velder 17**Kopgevel aan de straatzijde**Voorbeeld vlechtingen*

Historische foto van de rechterzijgevel van Velder 17.

Dienstwoning, Velder 17A-19-21 (Rijksmonument)

De dienstwoning, gelegen schuin tegenover Groot-Velder, is volgens de gevelsteen gebouwd in 1887. Het is een U-vormig gebouw van één bouwlaag onder zadeldaken. Centraal bevindt zich een woning waarvan de voorgevel is voorzien van drie traveeën, de middelste gevormd door de voordeur. Links en rechts bevinden zich naar achteren geplaatste lange, lage vleugels, ten dele van jongere datum. Het pand diende als koetsiers- en jachtopzienerswoning. Het is voorzien van jongere elementen zoals serres.

Het hoofdvolume staat met de nokas evenwijdig aan de weg. De gevels zijn opgetrokken in baksteen in kruisverband. De gevelopeningen van het hoofdvolume zijn licht getoogd en voorzien van gemetselde strekken, T-vensters en hardstenen lekdorpels. Het pand heeft een gecementeerde plint. Muurankers markeren de balklagen. De gevel wordt beëindigd met een houten lijstgoot. Aan beide zijden van de voordeur zit een gevelsteen. De kopgevels van het hoofdvolume en van beide vleugels bevatten halfronde vensters onder gemetselde strekken met driedelige bovenlichten. Op de plaats van de serres aan de voorzijde zaten oorspronkelijk houten schuurdeuren.

Omstreeks 1806 stond op de plaats van deze dienstwoning een herberg met vier bijgebouwen (zie cultuurhistorische analyse Monumentenhuys 2013). In 1846 werd de herberg afgebroken.

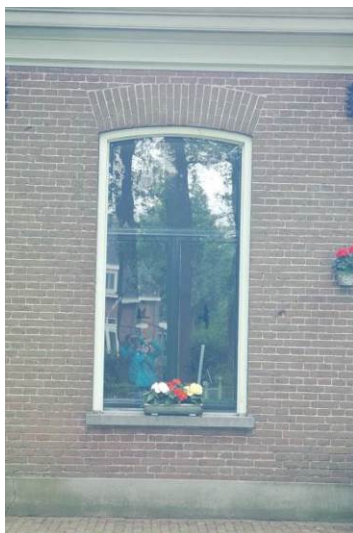
De dienstwoning vanaf de straatzijde gezien.

Zijgevel dienstwoning

Zijvleugel

Voordeur en vensters met bovenlichten en gemetselde strekken.

Gevel zijvleugel waarin verschillende wijzigingen zichtbaar zijn.

Foto uit de jaren 1960. Bron: BHIC

Idem. Bron: BHIC.

Boerderij, Velder 25

Op het kruispunt van een aantal dreven ligt langgevelboerderij met adres Velder 25. De boerderij stamt waarschijnlijk van na 1886. De stenen die gebruikt werden bij de bouw kwamen van de eigen steenoven, die nabij het spoor stond. Het object is gebouwd op een rechthoekige plattegrond onder een wolfdak bedekt met antracietgrijze pannen. Het pand is ingrijpend gewijzigd: de gevels zijn opnieuw opgetrokken in halfsteensverband (in plaats van het oorspronkelijke kruisverband), de gevelindeling is gewijzigd, alle vensters zijn vervangen en het gepotdekselde gedeelte aan de achterkant is vervangen door zwarte rabatdelen. Oorspronkelijke details, zoals strekken boven de vensters, en materialen zijn verloren gegaan. Het pand is momenteel in gebruik als kantoor.

*Velder 25**Kopgevel**Historische foto van Velder 25.*

Boerderij "Het Vinkennest", Velder 27 (Rijksmonument)

Boerderij Het Vinkennest ligt aan de grens met Landgoed Heerebeek te Oirschot en markeert de zuidelijke ingang naar Landgoed Velder. Het betreft een smalle boerderij van het Brabantse langgeveltype. De boerderij is met de nok haaks op de weg geplaatst. De exacte bouwdatum is niet bekend, maar in 1886 bestaat het pand al. De boerderij is uitgevoerd in baksteen gemetseld in kruisverband en voorzien van muurankers. Als gevolg van een brand in 2006 is de boerderij grotendeels ingestort. Het pand was voorzien van een zadeldak met wolfseinden dat was gedekt met gesmoorde oud-Hollandse pannen. Net als bij de boerderijen Velder 17 en Velder 25 bevindt het woonhuis zich aan de straatzijde. Daarachter is het voormalige bedrijfsgedeelte. Het achterste gedeelte van de boerderij was uitgevoerd in gepotdekselde delen, net als Velder 25.

Boerderij het Vinkennest.

Het Vinkennest.

Boerderij Het Vinkennest in de oorspronkelijke staat.

*Links: voordeur met dichtgetimmerd bovenlicht.
Rechts: gemetselde strek.*

Muurwerk zijgevel in kruisverband.

2.4 Later toegevoegde objecten

Velder 16 – Klein Velder

Klein-Velder werd in 1946 gebouwd aan de zuidkant van het park van Groot-Velder, achter het koetshuis en kijkt in zuidelijke richting uit over het grote evenemententerrein. Het huis deelt het park van Groot-Velder als tuin. Voor de bouw van het huis is hout van het landgoed gebruikt. Het huis is gebouwd vanuit een rechthoekige plattegrond onder een zadeldak tussen topgevels. De gevels zijn opgetrokken uit baksteen, het dak is bedekt met antracietgrijze pannen. De kopgevels zijn voorzien van schouderstukken. Het huis is gebouwd in een traditionele bouwtrant, passend bij de architectuur uit de naoorlogse periode in Nederland. Aan de voorzijde zit een grote serre. In 2012 is het huis intensief verbouwd.

Voorzijde Klein-Velder

Zijgevel

Klein Velder in aanbouw

Velder 20

Verscholen in het Velders Bosch staat een woonhuis uit 1983. De woning is gebouwd op de plaats waar voorheen een houten jachtopzienerswoning stond. In 1969 werd het gesloopt. Het huis is gebouwd in een eigentijdse stijl. Vanwege de verscholen ligging maakt het huis visueel geen onderdeel van het landgoed en de overige bebouwing uit.

Velder 20

Velder 20

De oorspronkelijke jachtopzienerswoning op de plaats van het huidige huis Velder 20.

Secretariaatsgebouw, Velder 23

Pand in 1986 opgericht ten behoeve van het secretariaat van de landbouwwerktuigdagen. Het object is opgetrokken vanuit een rechthoekige plattegrond onder een rieten kap met sterke overstek. De gevels zijn van zwart geschilderde rabatdelen op een bakstenen plint. Thans is het gebouwtje in gebruik als kantoor. Het gebouw staat met de lange gevel evenwijdig aan de weg. Het object is vrij recent gerenoveerd.

Voorzijde Velder 23

Achterzijde Velder 23

Linkerzijgevel Velder 23

2.4 Schuren en bijgebouwen

In de nabijheid van het evenemententerrein staat een grote houten kapschuur ten behoeve van houtopslag.

Houten kapschuur

Zijgevel houten kapschuur

Naast de woningen en objecten staan vaak kleine bijgebouwen. Opvallend is dat dit vrijwel enkel houten objecten betreffen.

Houten schuur naast het koetshuis

Schuurtje bij Klein-Velder

Schuur bij Velder 20.

3. Wijzigingen door de jaren heen

Vrijwel geen enkel gebouw op Landgoed Velder verkeert nog in de oorspronkelijke staat. Een uitzondering hierop vormt landhuis Groot-Velder dat in opzet, massa en detaillering vrijwel ongewijzigd is gebleven. In de loop der tijd zijn de meeste panden echter verbouwd. Dit is niet altijd met respect voor de cultuurhistorische waarden gebeurd. Velder 25 is bijvoorbeeld grotendeels opnieuw opgetrokken, waarbij de gevelopeningen zijn verplaatst en oorspronkelijke materialen en detailleringen verloren zijn gegaan. Dit geldt ook voor boerderij Velder 17. Ook voor Velder 17A-19-21 geldt dat er, voornamelijk aan de zijvleugels, wijzigingen zijn doorgevoerd. Zo zijn ramen en deuren verplaatst of dichtgezet en is aan de achterzijde van Velder 21 een serre gebouwd die qua afmetingen niet in verhouding staat met het bestaande.

Om de cultuurhistorische waarden in het vervolg beter te kunnen handhaven, worden de volgende aanbevelingen gedaan.

4. Aanbevelingen

Landgoed Velder is een waardevol cultuurhistorisch complex. Door de provincie is dit erkend door de aanduiding als 'complex van cultuurhistorisch belang'. Dit betekent dat de bestaande cultuurhistorische waarden gerespecteerd dienen te worden en dat nieuwbouw dient te voldoen aan een aantal voorwaarden om te passen in Landgoed Velder.

Passende situering

Een passende situering is van belang om aansluiting te vinden op de structuur van het landgoed. De oorspronkelijke bebouwing is gesitueerd aan de centrale noordzuidas. De drie boerderijen liggen met de nokas haaks op de weg. De woongedeeltes zijn hierbij naar de weg geplaatst.

Groot-Velder, het koetshuis en de dienstwoning liggen met de nokas juist evenwijdig aan de weg. Ook het later toegevoegde Klein-Velder volgt deze traditie ligt met de nokas evenwijdig aan de straatzijde. Logischerwijs is een oriëntatie met de nokas evenwijdig aan de weg het meest passend voor nieuw te bouwen woonhuizen (de boerderijen zijn immers van een andere typologie).

Passende typologie

Het is belangrijk om de typologie van de nieuwbouw aan te laten sluiten op de bestaande typologie van het landgoed. Op het landgoed zijn een drietal typologieën te onderscheiden: landhuis Groot-Velder, (dienst-)woningen en boerderijen. Voor de bouw van nieuwe woningen is de typologie van een eenlaags woonhuis met een kap het meest geschikt.

Passend formaat

Het formaat van nieuwbouw hangt samen met de keuze voor een bepaalde typologie. Nieuwbouw wordt bij voorkeur niet veel groter dan de reeds aanwezige panden. De bestaande objecten op Velder bestaan uit één

bouwlaag onder een kap: een wolfdak bij de boerderijen en een zadeldak in het geval van woonhuizen. Alleen Groot-Velder vormt hierop een uitzondering en telt twee bouwlagen. Dit landhuis vormt dan ook het meest voorname en belangrijkste object op het landgoed. Nieuwbouw dient qua formaat en vormgeving in ieder geval ondergeschikt te zijn aan Groot-Velder en geen concurrentie met dit rijksmonument aan te gaan.

Passend materiaal

Materiaal is een belangrijk aspect van de bebouwing op Landgoed Velder. De meeste gebouwen hebben gevels in rode baksteen en een dak (wolfdak voor de boerderijen, zadeldak voor de woningen) bedekt met antracietgrijze pannen. In het geval van de boerderijen is er veel met hout gewerkt, bijvoorbeeld in de vorm van gepotdekselde delen. Ook de kleinere bijgebouwen bij de huizen, zoals schuurtjes, zijn van hout. Om nieuwbouw te laten opgaan in het landgoed, is het van belang om wat betreft materiaal aan te sluiten bij het bestaande. Hierbij dient in acht te worden genomen dat een bepaald materiaal voor een specifieke uitstraling zorgt. Hout is bijvoorbeeld bij uitstek het materiaal voor bijgebouwen zoals schuren, opslagloodsen en tijdelijke verblijven. Baksteen is geschikt voor grotere en permanente bouwwerken, zoals woningen.

Eigentijdse detailleringen

Detailleringen van nieuwbouw dienen eigentijds te zijn. De aanwezige bebouwing op het landgoed kan worden geplaatst in de eigen tijd dankzij details zoals metselverband, roedenverdeling en ornamenten. In die lijn moet ook nieuwbouw de sfeer van de eigen tijd ademen en (later) herkenbaar zijn als bebouwing uit een bepaald decennium. De toepassing van moderne materialen kan een grote rol spelen bij het eigentijds maken van historische voorbeelden.

Historiseren mag

Historiseren houdt in dat de inspiratie voor ontwerpen uit historische voorbeelden wordt geput. Op veel plaatsen in Nederland verrijzen de laatste jaren woningen in de stijl van historische voorbeelden, zoals grachtenpanden of woningblokken in Amsterdamse Schoolstijl.

De bedoeling is niet om exacte kopieën te maken van bestaande panden, maar om met de verschillende elementen (typologie, hoofdvorm, materiaal, stijl, detaillering) tot een nieuw ontwerp te komen. Hierbij dient in acht te worden genomen dat de eigen tijd afleesbaar moet zijn. Dit kan, zoals hierboven aangegeven, worden bereikt door te detailleren in moderne materialen en vormen.

Geef nieuwbouw een eigen karakter

Het is niet de bedoeling om nieuwbouw zo onopvallend mogelijk te maken, want daarmee verliest een ontwerp gegarandeerd aan kwaliteit. Zorg voor een kwalitatief hoogstaand ontwerp met karakter, uiteraard met inachtneming van de overige aanbevelingen.

Put niet alleen uit algemeenheden, maar ook uit uitzonderingen

De bebouwing op Landgoed Velder heeft veel gemeenschappelijke kenmerken, zoals één bouwlaag onder een wolfdak (boerderijen) of zadeldak (woningen), rode baksteen, antracietgrijze dakpannen, ramen met roedenverdeling en bovenlichten, houten potdekselwerk (of rabatdelen). Om nieuwbouw een eigen karakter te geven is het van belang om niet alleen van algemeenheden uit te gaan, maar ook de overige aspecten te bekijken. Kijk verder dan alleen roedenverdeling en dakpannen. Hierbij dient te worden opgemerkt dat uiterst atypische panden, zoals Groot Velder, minder geschikt zijn als inspiratiebron.

5. Bronnenlijst

Literatuur en bronnen

- Brabants Landschap en Brabants Particulier Grondbezit, *Landgoederen in Noord-Brabant. Het lief en leed dat landgoed heet*, 2012.
- Monumentenhuis Brabant, *Cultuurhistorische analyse Landgoed Velder*, Geertruidenberg 2013.
- Wim Merkx en Nel van Doorn-van de Langenberg, *Vrikkhoven. Vroeger en nu, voor later*, 2013.
- E.J. Haslinghuis en H. Janse, *Bouwkundige termen. Verklarend woordenboek van de westerse architectuur- en bouwhistorie*, Leiden 2005.